

Nr 236.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående årligt understöd åt förre arbetschefen vid statens järnvägsbyggnader Carl Leopold Westermans änka; given Stockholms slott den 14 mars 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Th. Borell.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Borell anför:

Hos Kungl. Maj:t har förre arbetschefen vid statens järnvägsbyggnader Carl Leopold Westermans änka Elin Carolina Alexandra Westerman, född Kihlbaum, anhållit om pension eller understöd.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Westerman, som var född den 15 november 1862, antagits i statens järnvägsbyggnaders tjänst den 20 juli 1884, att han därefter — med avbrott endast för tiden den 1 juni 1888—den 30 april 1889 — varit anställd vid järnvägsbyggnaderna till och med den 31 december

1926, därav från och med den 1 juli 1899 i befattning såsom arbetschef, att han från och med den 1 januari 1927 erhållit avsked med pension efter en sammanlagd tjänstetid av 41 år 6 månader, att han den 5 september 1929 avlidit, efterlämnande änka, född den 29 juni 1872, att änkan enligt ett den 8 november 1929 dagtecknat läkarintyg lider av höggradig neurasteni och stark blodtrycksförhöjning, varjämte hennes kroppskrafter äro nedsatta av allmänna åldersförändringar, ävensom att hon enligt intygsgivarens mening är att anse såsom fullständigt oförmögen till arbete.

Enligt utdrag av bouppteckning utgjorde behållningen i boet efter Westerman 15,869 kronor 89 öre, varav enligt uppgift av sökanden ett belopp av 4,017 kronor 75 öre belöpte på möbler, kläder och annat lösöre med föga realisationsvärde, vadan den kontanta behållningen utgjorde 11,852 kronor 14 öre.

Sökanden har till stöd för sin anhållan anfört bland annat följande:

Enär min make såsom anställd vid statens järnvägsbyggnader icke innehade ordinarie befattning, var han icke delägare i statens järnvägars änke- och pupillkassa, vadan jag icke är berättigad till pension från nämnda kassa. Icke heller från annan kassa har jag att påräkna något understöd. Enär jag ända sedan år 1909 på grund av min sjukdom nödgats årligen under allt längre perioder vistas borta från hemmet på sjukhem och detta medförde stora utgifter, kunde min make, oaktat ett sparsamt levnadssätt, icke avsätta några medel för beredande av understöd åt mig för den händelse han skulle gå bort före mig.

Då jag står ensam i livet, saknar arbetsförmåga och icke har mera att leva av än den mycket blygsamma avkastningen av förut angivna tillgångar i boet efter min avlidne make, ser jag med största bekymmer mot framtiden.

Till följd av remiss har *järnvägsstyrelsen* i ärendet avgivit utlåtande den 28 februari 1930 och därvid anfört:

Under senare år har styrelsen i åtskilliga ärenden av nu ifrågavarande beskaffenhet haft anledning framhålla, att, enligt styrelsens förmenande, pension eller understöd icke bör beviljas efterlevande till tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader. Styrelsen har därvid utvecklats, hurusom vid bestämmande av avlöningen till den fast anställda personalen vid statens järnvägsbyggnader hänsyn tagits till — förutom att avlöningen skulle utgöra kompensation för osäkrare anställning och mera ambulatorisk verksamhet — även det förhållandet, att sagda personal icke kan vinna delägarskap i statens järnvägars änke- och pupillkassa, i det denna personals avlöning satts högre än motsvarande ordinarie personals vid statens järnvägar i syfte, bland annat, att möjliggöra för personalen att genom försäkringar eller annorledes trygga sina efterlevandes ekonomiska ställning. Styrelsen vidhåller alltjämt denna ståndpunkt. Likväl vill styrelsen icke bestrida, att ett frångående av densamma i vissa undantagsfall kan vara ur skälighetssynpunkt berättigat. Därvid tänker styrelsen exempelvis på de fall, då vederbörande efterlevande äro på grund av sjukdom och medellöshet urständssatta att försörja sig själva. I dylika fall har också riksdagen brukat tillmötesgå gjorda framställningar om pension eller understöd.

Det nu föreliggande ärendet torde enligt styrelsens mening vara att hänföra till sådant undantagsfall. Av sökandens hemställan framgår, vilket även varit styrelsen bekant, att sökanden allt sedan mer än tjugo år tillbaka på grund av sjukdom nödgats årligen under långa perioder vistas borta från sitt hem på sjukhem och är fullständigt oförmögen till arbete. Dessa sjukhemsvistelser medförde givetvis mycket stora kostnader och detta måste vara orsaken till att hennes avlidne make icke, oaktat ett mycket tillbakadraget och sparsamt lev-

nadssätt, lyckades att hopspara mer än det jämförelsevis blygsamma kapital å 11,852 kronor, som enligt bouppteckningen utgjorde den egentliga och kontanta behållningen i boet. Med nyssnämnda belopp till sitt förfogande skulle visserligen sökanden, efter vad styrelsen inhämtat, kunna förvärva sig en livränta, uppgående till omkring 847 kronor per år. Då sökanden emellertid enligt det ansökningen vidlagda läkarbetyget lider av av bland annat högggradig neurasteni samt »är att anse såsom fullständigt oförmögen till arbete», torde det icke bli va möjligt för henne, som inom kort uppnår 58 års ålder och dessutom saknar anhöriga med förmåga att bidra till hennes uppehälle, att draga sig fram utan att nödgas anlita hjälp från det allmännas sida.

Med stöd av det anförda och i betraktande av arbetschefen Westermans 41-åriga synnerligen pliktrogna och förtjänstfulla arbete vid statens järnvägsbyggnader anser sig styrelsen för nu föreliggande undantagsfall böra tillstyrka den av fru Westerman gjorda ansökningen och sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att tillerkänna änkefru Westerman ett årligt understöd med belopp som Kungl. Maj:t kan finna skäligt.

Vid ärendets handläggning inom styrelsen har *avvikande mening* anförts av föredragande ledamoten, byråchefen Iacobi, som anført bland annat följande:

Westerman har under en lång följd av år uppburit en avlöning, motsvarande tjänstemäns i 30:e lönegraden — ban-, maskindirektör m. fl. — ökad med 10 procent av samma avlöning å A-ort. Denna avlöning uppgick för Westerman, som var placerad i Nässjö, under de senare anställningsåren till 12,270 kronor, alltså 1,050 kronor mera än vad exempelvis en bandirektör med samma placementsort skulle erhålla. Å förstnämnda belopp utgick dessutom dyrtidstillägg enligt vanliga grunder. Härtill kommer att Westerman — i olikhet mot en ordinarie tjänsteman vid statens trafikerade järnvägar — icke behöfve vidkännas något avdrag i avlöningen för familjepensionsavgifter, vilka för en tjänsteman i 30:e lönegraden vid statens järnvägar uppgå till omkring 360 kronor om året.

Då Westerman sedan år 1899 innehaft anställning såsom arbetschef samt enligt vad som framgår av förenämnda siffror haft en jämförelsevis god inkomst, och därtill kommer att hans äktenskap varit barnlöst, anser jag knappast att fog finnes för det antagandet — även med hänsyn tagen till hustruns sjuklighet — att han skulle hava varit ur stånd att på ett tillfredsställande sätt sörja för sin änkas uppehälle. Även om han hertill använt endast hälften av den del av hans avlöning, som uttryckligen angivits vara avsedd, bland annat, för ifrågavarande ändamål, hade säkerligen änkan kunnat erhålla en fullt tillräcklig försörjning vid hans frånfälle. Jag anser det vara principiellt oriktigt att, då tjänstemännen vid statens järnvägsbyggnader erhållit en icke obetydlig löneförmån i berörda syfte, omsorgen om deras efterlevande skall kastas på det allmänna endast därför, att vederbörande underlåtit att till därför avsett ändamål använda åtminstone en del av den honom tilldelade löneökningen.

I infordrat, den 8 mars 1930 dagtecknat utlåtande har *statskontoret* yttrat:

Av vad i ärendet anförts i fråga om löneställningen för personal vid statens järnvägsbyggnader och om anledningen till att denna personals avlöning satts högre än motsvarande personals vid statens järnvägar synes visserligen böra följa, att pension eller understöd i allmänhet icke bör ifrågakomma för efterlevande till befattningshavare vid statens järnvägsbyggnader. Men denna principiella uppfattning torde dock icke få hindra att, där i undantagsfall föreliggande särskilt ömmande omständigheter, understöd må kunna beviljas; och i likhet med pluraliteten inom järnvägsstyrelsen anser statskontoret, att ett sådant undantagsfall här föreligger. Statskontoret, som håller före, att ett pensions-

belopp av 900 kronor kan i detta fall anses skäligt, hemställer alltså, att Kungl. Maj:t må föreslå riksdagen medgiva, att änkan Westerman må från och med den 1 oktober 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, från allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp av 900 kronor för år räknat.

Departementschefen.

Hittills har pensionering med statsmedel av efterlevande till tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader endast i enstaka undantagsfall förekommit. Med omnämmande av detta förhållande och i anslutning till vad från järnvägsstyrelsens sida uttalats anförde chefen för finansdepartementet vid behandling i årets statsverksproposition (elfte huvudtiteln, ingressen) av frågan om ändrad ordning för prövning av vissa understödsärenden den meningen, att från pension i allmänhet borde uteslutas efterlevande efter dessa tjänstemän, vilka såsom kompensation för frånvaron av familjepensionsrätt tillerkänts högre löneförhöjningar än motsvarande ordinarie personal. Mot vad härutinnan anförts framställdes vid ärendets behandling inom riksdagen icke någon erinran.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit och då den uppfattning, för vilken reservanten inom järnvägsstyrelsen givit uttryck, icke lär kunna fränkännas principiellt berättigande, har jag icke kunnat undgå att hysa tvekan, huruvida pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel skäligen bör beredas arbetschefen Westermans änka. I betraktande av de särskilda omständigheter, på vilka järnvägsstyrelsen grundat sin hemställan, nämligen mannens ovanligt långvariga och väl vitsordade arbete i statens tjänst samt ankans sjukdom och oförmåga att genom arbete bidraga till sitt uppehälle, har jag likväl funnit det kunna — utan uppgivande av förut angivna principiella ståndpunkt — tillstyrkas, att staten i detta fall lämnar något ekonomiskt stöd, varav enligt utredningen i ärendet behov torde få anses föreligga. Mot vad statskontoret i sådant hänseende föreslagit har jag intet att erinra.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre arbetschefen vid statens järnvägsbyggnader Carl Leopold Westermans änka Elin Carolina Alexandra Westerman, född Kihlbaum, må från och med den 1 oktober 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 900 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

F. Wessberg.